

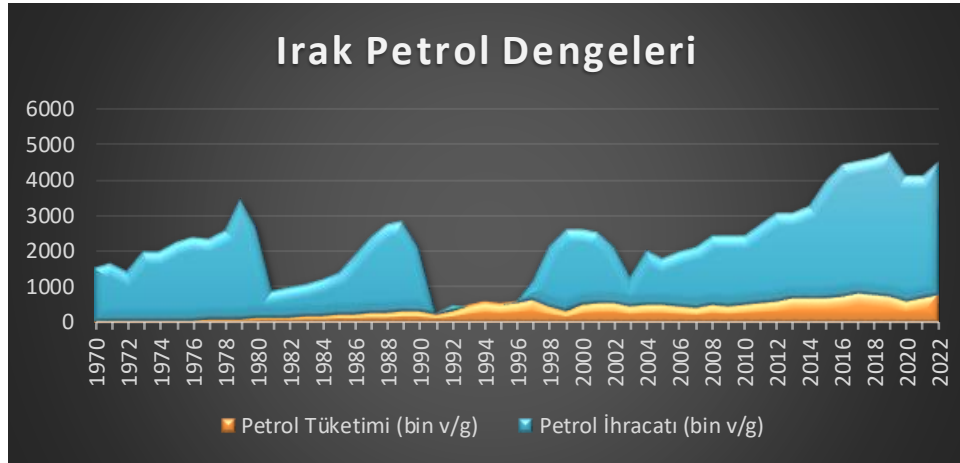
İRAK – TÜRKİYE ARASINDA İŞ BİRLİĞİNİ GELİŞTİRMEK

OĞUZHAN AKYENER

İrak sahip olduğu 145 milyar varilin üzerindeki kanıtlanmış petrol ve 4 trilyon m³'ün üzerindeki kanıtlanmış doğalgaz rezervi ile dünyadaki önemli hidrokarbon üreticilerinden bir tanesidir. Diğer taraftan sahip olduğu büyük rezervlere rağmen, tesis ve yatırım eksiklikleri, bir türlü düzene girmeyen siyasi çalkantılar ve güvenlik problemleri gibi nedenlerle petrol ihracatını sürdürebilse de, doğalgaz alanında bir ithalatçı konumundadır. Bunlara ek olarak ülke, çok yoğun bir şekilde elektrik arzı noktasında da rahatsız edici kesintilerle boğuşmaktadır.

Her ne kadar Irak'ın Basra bölgesinde petrol üretimi genel anlamda büyük sorunlarla karşılaşmadan devam edebilse de, ülkenin kuzeyinde yer alan birçok keşfedilmiş petrol ve doğalgaz sahası, güvenlik ve siyasi ihtilaflar sebebiyle yatırımcı bulamamakta ve geliştirilememektedir.

BP tarafından hazırlanan veriler eşliğinde, Irak'ın petrol ve doğalgaz dinamiklerine kısaca baktığımızda, aşağıdaki grafiklerden de görülebileceği üzere, ülke ciddi anlamda petrol üretmekte ve ihraç edebilmektedir.

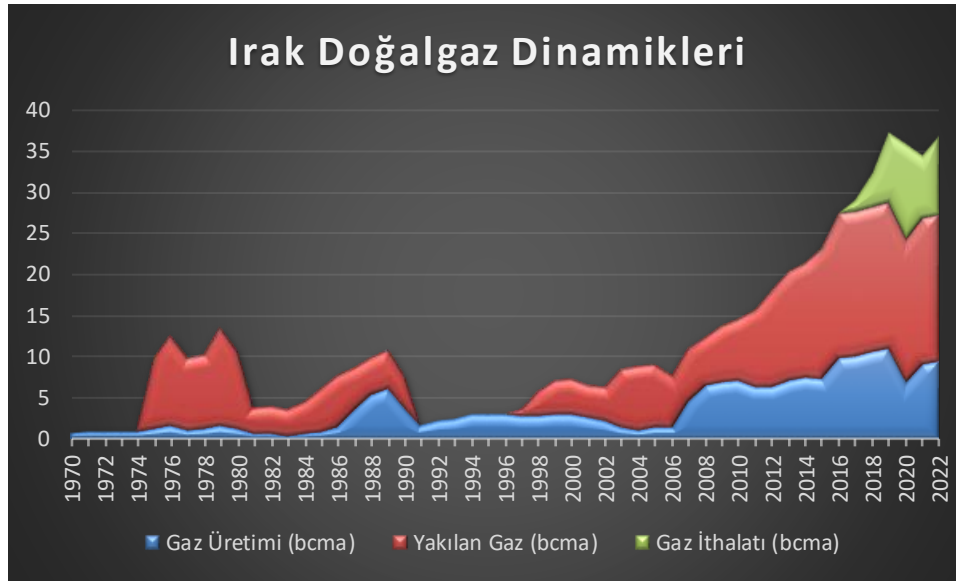

Grafik1: Irak Petrol Dengeleri

Tabii diğer taraftan yukarıda da ifade edildiği üzere, doğalgaz dinamikleri incelendiğinde, elektrik talebini karşı

Bunun yanı sıra, doğalgaz talebi ve tüketimi artıyor olsa da, ülkenin doğalgaz üretiminin ekonomiye yansıtılamaması, diğer bir ifade petrol sahalarındaki petrol üretimi ile birlikte elde edilen doğalgazın tüketim noktalarına eriştirilememesi sebebiyle çok büyük miktarlarda doğalgaz yakılmak durumunda kalmaktadır.

Grafik3: Irak Doğalgaz Dinamikleri

Irak tüketimini karşılamak için, İran'dan doğalgaz ithal etmektedir. Bu arada petrol sahalarında üretilerek yakılan gaz miktarı, ith

- Artan petrol üretimi ile birlikte daha da yüksek seviyelere çıkacak, petrol ile birlikte üretilen doğalgazı ekonomiye kazandırmak olmalıdır.

Bunun için de Türkiye ile etkin bir işbirliği sürecinin başlaması olmazsa olmaz niteliğindedir.

Irak'ın sahip olduğu keşfedilmiş doğalgaz sahalarını incelediğimizde, bunlar:

- Ülkenin kuzeyinde yer alan: Alan, Bina Bavi, Cemcemal, Batı Miran, Kuzey Şangav, Hormor, Ajel, Kasap, Kamar, Kılabat, Tophane, Kasım Allahvar, Mansurya, Tel Gazel, Jaria Pika,
- Ülkenin batısında yer alan: Akkas,
- Ve Basra'nın güneyindeki Siba'dır.

Mamafih, bunlardan sadece, Siba, Hormor ve Ajel sahaları geliştirilerek üretime alınmıştır. Bu sahaların hepsi gaz-kondensat sahalarıdır. Diğer ismi geçen sahaların hiçbiri (finansal, teknik, güvenlik ve lojistik sebepler yüzünden) üretime alınmamıştır. Bunların yanı sıra, birçok petrol sahasında petrolün yanı sıra gaz üretimi de söz konusudur. Bu bağlamda ülkenin petrol sahalarında da ciddi anlamda doğalgaz üretimi yapılmaktadır.

Tüm bu potansiyel dikkate alındığında, Irak'ın 4 trilyon m³'ten fazla kanıtlanmış gaz rezervi bulunmaktadır. Fakat ilgili sahalarını geliştiremediği ve ürettiği gazın yarısından fazlasını yakmak zorunda kaldığı için Irak, ihtiyacını karşılanmak için İran'dan gaz ithal etmek zorunda kalmaktadır.

Not: Gazın üretilmesi ve yakılmak zorunda kalınmasının ana sebebi, petrol sahalarında petrol ile birlikte üretilen gazın, petrolden ayrıştırıldıktan sonra teknik veya ekonomik gerekçelerle tüketimde kullanılamaması sebebiyle mecburen yakılmasıdır

- Enerji alanında:
 - Irak'ın kuzeyindeki petrol ve doğalgaz sahalarına yatırımcı çekilebilecek,
 - Elektrik altyapısı güçlendirilebilecek,
 - Petrol ve doğalgaz üretimi arttırılabilecek,
 - Türkiye üzerindeki ihracat rotaları güçlendirilerek, Irak ihracatı Hürmüz Boğazı kaynaklı lojistik risklerden kurtarılabilecek,
 - Bu sayede küresel petrol arzına dair riskler azaltılabilecek,
 - Irak petrolleri çok daha kolay, ekonomik ve hızlı bir şekilde Avrupa piyasalarına açılabilir,
 - Yakılan gaz miktarı ekonomiye kazandırılabilir,
- Ekonomi alanında:
 - Güçlenen yatırım ve istihdam imkânları ülkenin büyük bir kalkınma sürecini yakalamasına sebep olacak,
 - Ekonomik gelişim ile birlikte üretim, sanayileşme, lojistik gibi imkânlar da gelişebilir,
 - Bütçedeki dengesizlikler, kırılımlar ve petrol fiyatlarının düştüğü dönemlerdeki krizler çok daha rahat yönetilebilecektir.

Bu gelişmeler Irak'ın sosyal yaşam, istihdam, eğitim gibi çok farklı alanda büyük bir dönüşüm kat ederek, huzur indeksini arttırabilmesine imkân sağlayacaktır. Irak'ın bu bağlamda bölgede güvenebileceği ve çok yönlü kazanımlar elde edebileceği yegâne ülke Türkiye'dir. Ayrıca diğer küresel oyuncuların aksine Türkiye ve Irak hem derin bir sosyokültürel bağa, tarihsel yakınlığa, hem de lojistik anlamda komşuluk ilişkisine sahiptir.

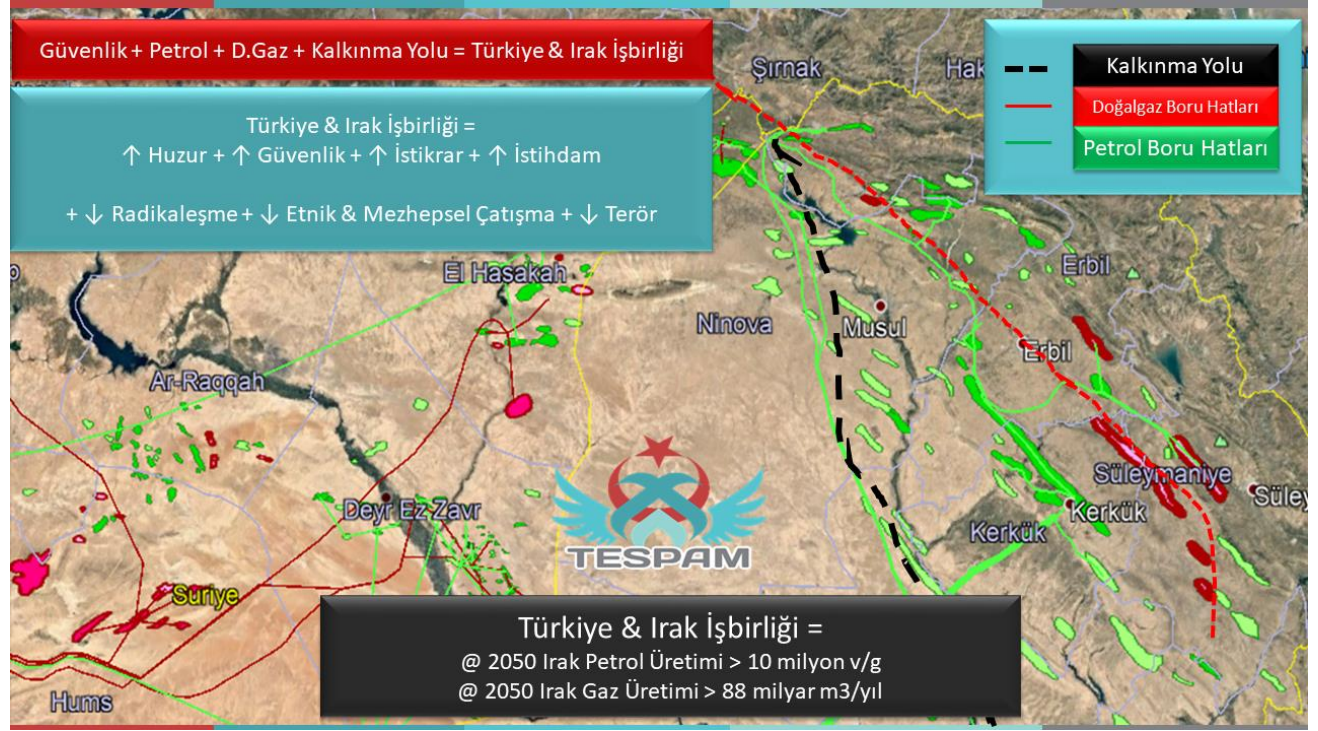
Şii – Sünni çatışma risklerinin ve radikalleşmenin en aza indirilerek huzurun sağlanması, bölgede ABD, İsrail ve İran gibi ülkeler nezdinde hoş karşılanmayacağı için, birçok engelleme ile karşılaşılması muhtemeldir. Bu sebeple adım adım kontrollü ve her adımda farklı bir güç odağının dâhil edilebildiği dinamik bir süreç izlenerek, uzun vadede başarı elde edilebilecektir.

Öte taraftan bu bağlamda, Irak gazının uzun vadede Avrupa'ya sevk edilebilecek oluşu, ilgili süreçlere kısmen de olsa, AB'nin desteğinin alınmasını da sağlayabilecektir. Yukarıdaki haritadan da görülebileceği üzere, Irak'ın gaz ihracat potansiyeline karşı ilgili yıllarda AB ve Türkiye piyasalarında da ciddi anlamda talep oluşacaktır. Türkiye açısından bakıldığında ise, Irak doğalgazının Türkiye piyasalarında fiyatlanarak Avrupa'ya satılması, Türkiye'nin bir doğalgaz ticaret merkezi olma hedefine de katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, Irak'taki istikrar Türkiye'nin hem daha büyük boyutlarda ticaret hacmine erişebilmesine hem de güneyindeki terör tehdidini yok edebilmesine imkân sunacaktır.

2010'lu yıllardan bu yana El-Faw limanının kapasitesinin geliştirilerek, Basra, Nasiriye, Nəcəf, Bağdat, Tikrit, Musul gibi şehirleri ve hatta bağlantı yolları ile Erbil, Kerkük, Süleymaniye'yi de içine alan bir ulaşım ağını hayata geçirmeyi hedefleyen proje dikkat çekmektedir. Ne yazık ki, devam eden karışıklıklar, bu projeye İran'ın karşı oluşu, ABD'nin bazı kaygıları, Pandemi süreci gibi durumlar bu projenin sürekli ötelenmesine sebep olmuştur. Fakat günümüzde El-Faw olarak nitelendirilen bu proje, Irak ve Türkiye'nin iş birliği anlamında çok daha etkin bir pozisyona gelmesi ile birlikte, "Kalkınma Yolu" projesine dönüştürülmüştür. Bu projenin Irak kanadında zaten limanlara yönelik bazı yatırımlar çok öncesinde başlamıştır. Dolayısıyla gelinen noktada, projenin daha

olması gerekmektedir. Hatta bu süreç dâhilinde Irak Türk Devletleri Teşkilatı'na gözlemci üye olarak dahi müdahil olabilecektir.

Grafik4: Irak Doğalgaz Dinamikleri

Sonuç olarak, yukarıdaki haritada anlaşılabileceği üzere Irak ve Türkiye arasında etkin bir iş birliği süreci;

- Güvenlik sorunlarının çözümü ile eş zamanlı olarak, petrol ve doğalgaz kaynaklarının birlikte yeni yatırımlar ile ekonomiye kazandırılması,
- Kalkınma Yolu Projesi ile taçlandırıldığında;
- Türkiye ve Irak arasında etkin bir işbirliği süreci yakalanabilecektir.
- Bu iş birliği ise, bölgede:
 - o Huzurun, güvenliğin, istikrarın ve istihdamın artması,
 - o Radikalleşmenin, etnik ve mezhepsel çatışmanın ve terörün azalması,
- Irak'ın 2050 yılında:
 - o günlük petrol üretimini 10 milyon varilin üzerine,
 - o yıllık gaz üretimini 88 milyar m3'ün üzerine çıkarabilmesi anlamına gelecektir.